

en voor zich had, in wie Koning en ministers duidelijk vertrouwen hadden, die zelf er niet aan dacht zich bij de afgescheidenen aan te sluiten, in de strijd. Coram publico werd de overheid van ongrondwettelijk handelen beticht. Groen was zich natuurlijk bewust een verbluffende beschuldiging te uiten, die als zij ongegrond zou blijken zijn toekomst in de waagschaal stelde. Bijna ieder rationeel denkende Nederlander zou zoiets hebben afgeraden. Gezag dreigde ondermijnd te worden. Groen wist dit. Hij ondernam het toch, vol goede moed. Dat behoort tot de politieke implicaties van het Evangelie. Hij betoogde niet prekerig, maar zakelijk. Bij tijd en wijle met humor. Laconiek beriep hij zich erop dat 'de Vorst in het vrije Nederland vrijmoedigheid, mits zij geen onbescheidenheid worde, waardeert'. Al in 1829 had Groen in zijn *Nederlandsche Gedachten* geschreven dat zwijgen 'geen teken van vaderlandsliefde is'. Nu, acht jaar later, trok hij dit door en verklaarde dat zwijgen hem medeplichtig zou maken.

Het aangedane onrecht verdiende slechts één typering: 'Napoleontisch', synoniem van wat in de twintigste eeuw 'discriminerend' zou heten. Groen: 'Het was of men in de afgescheidenen lijfeigenen zag'. Zulke 'maatregelen' pasten bij de wereld van de dictator die samenkomsten van meer dan twintig aan zijn goedkeuring onderworpen wilde zien. Het gebeurde was in strijd met de constitutionele bescherming die aan bestaande 'gezindheden' toegezegd was. Bestreden werd éérst het recht om zichzelf af te scheiden, daarna het recht om zich te 'vereenigen'.

Men mag Groens bezwaren tegen de geest der 'revolutie' en de door haar nagelaten erfenis eenzijdig en dus relatief onjuist noemen. Maar eenzijdigheid is een prerogatief van profetische zendelingen. Men begrijpt Groen niet als men zijn missionaire instelling niet heeft onderkend.

3. Verbondenheid met Duitsland (O.G. Heldring)

Vergeleken met de andere pioniers was O.G. Heldring een figuur van het tweede plan. Hij, 'vader' van de inwendige zending in Nederland, beschikte niet over oratorisch vermogen en was evenmin een groot stilist. Zijn betekenis dankte hij aan zijn charisma de individuele krachten van medestanders te bundelen.

Hij schaamde zich niet afhankelijkheid van anderen te erkennen. Dat gold in het bijzonder J.H. Wichern. Toen Heldring diens *Die innere Mission* gelezen had, was hij meteen overtuigd. Hij realiseerde zich dat de problematiek aan weerszijden van de grens gelijk was en Wichern hem de basis-visie bood waarnaar hij gedurende jarenlange sociale activiteit had gezocht. Het was *heidendom* in eigen omgeving, dat de uitdaging vormde. Hoe moest de Blijde Boodschap worden gebracht en beleefd?

Wichern had met andere figuren uit de inwendige zending gemeen dat hij schrijven kon. Hij heeft niet minder met boeken, brochures en artikelen